

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук
Кафедра історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

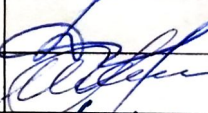

Перший проректор
Юрій КОТЛЯР

«29» 08 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВІКОВА І ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ**

Спеціальність:

А4.11 Середня освіта (Фізична культура)

Розробник	Чорна В.О.	
Завідувача кафедри розробника	Міронова І.С.	
Завідувач кафедри спеціальності	Довгань Н.Ю.	
Гарант освітньої програми спеціальності А4.11	Городинська І.В.	
Декан факультету фізичного вихованні та спорту	Вербицький В.А.	
В.о директора ННІПО	Зуб К.М.	
Начальник НМВ	Постикіна Є.Г.	

Миколаїв – 2025 р

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Назва дисципліни	Вікова і педагогічна психологія	
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка / А Освіта	
Спеціальність	014 Середня освіта / А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)	
Спеціалізація (за наявності)	014.11 Середня освіта (Фізична культура) / А4.11 Фізична культура	
Освітня програма	Середня освіта (Фізична культура)	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Обов'язкова освітня компонента	
Курс навчання	2 курс	
Навчальний рік	2025-2026 н.р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	4	5,6
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4,5 кредити / 135 годин	
Структура курсу: лекції семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	34	6
	34	10
	52	119
Відсоток аудиторного навантаження	57%	12%
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (за наявності)	-	
Форма підсумкового контролю	Залік	Іспит

2. Мета, завдання, та результати вивчення дисципліни

2.1. Мета викладання навчальної дисципліни полягає в усвідомленні значущості знань про віковий розвиток особистості та можливість їхнього застосування в умовах організованого навчально-виховного процесу;

2.2. Завданням вивчення дисципліни «Вікова і педагогічна психологія»

є:

- визначенні предмету вікової та педагогічної психології як самостійної галуззі психологічного знання;
- ознайомлення з методами психологічних досліджень, які використовуються у віковій і педагогічній психології;
- висвітлення специфіки психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, підходи до періодизації психічного розвитку особистості та основні психологічні закономірності процесу навчання та виховання.
- визначенні особливостей структури педагогічної діяльності та ролі особистості вчителя як організатора навчально-виховного процесу.

Розроблена програма відповідає освітній програмі «Середня освіта (Фізична культура)» та орієнтована на **формування компетентностей**:

Інтегральна компетентність	ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти
Загальні компетентності спеціальності (ЗК)	ЗК9	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
	ЗК11	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
	ЗК12	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Відповідно до освітньої програми, очікувані результати навчання включають вміння:

ПРН18	Аналізувати психічні процеси, стани та властивості людини під час занять фізичною культурою і спортом.
ПРН25	Уміти формувати в учнів стійку мотивацію до занять фізичною культурою, здорового способу життя, підтримання належного рівня фізичної активності через розвиток грамотності у фізичній культурі.

2.3. Очікувані результати навчання

- Уміти враховувати основні психічні, соціально-психологічні та психофізіологічні прояви особистості, сприймати науково обґрунтовану психологічну інтерпретацію структурних елементів психіки особистості.
- Уміти підтримувати врівноважені стосунки з членами колективу та команди, споживачами та іншими представниками сфери життєдіяльності.
- Уміти спілкуватися рідною мовою у професійному середовищі, готувати публічні виступи з низки галузевих питань, представляти державною мовою результати наукової роботи письмово та усно з використанням сучасних технологій, вербальної комунікації та адекватних форм ведення дискусій і дебатів
- Уміти здійснювати аналіз основних властивостей живого, визначати структурний рівень біологічних об'єктів.

2.4. Програма навчальної дисципліни денної форми навчання

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
РОЗДІЛ 1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ				
1	Предмет і методи вікової психології.	2	2	4
2	Загальна характеристика онтогенезу людської психіки.	2	2	4
3	Психологія розвитку дитини від народження до вступу в школу.	2	2	4
4	Психологічні особливості молодшого школяра.	2	2	4
5	Психологія особистості підлітка.	4	4	4
6	Психологія ранньої юності.	2	2	4
7	Психологія «важкої» дитини.	4	4	4
8	Психологія юнацького віку.	4	4	4
9	Психологія дорослості.	4	4	4
РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ				
10	Педагогічна психологія як галузь психологічної науки.	2	2	4
11	Психологія навчання.	2	2	4
12	Психологія виховання.	2	2	4
13	Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.	2	2	4
Всього за курсом		34	34	52

2.5. Програма навчальної дисципліни заочної форми навчання

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
---	------	--------	-------------------------	-------------------

РОЗДІЛ 1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ				
1	Предмет і методи вікової психології.	1	2	20
2	Загальна характеристика онтогенезу людської психіки.	1	2	20
3	Психологія розвитку дитини від народження до вступу в школу.	1	2	20
4	Психологічні особливості молодшого школяра.	1	2	20
5	Психологія особистості підлітка.	1	1	20
6	Психологія ранньої юності.	1	1	19
Всього за курсом		6	10	119

3. Зміст навчальної дисципліни денної форми навчання

№	Теми	Лекції	Ключові питання, які розглядаються
РОЗДІЛ 1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ			
1	Предмет і методи вікової психології.	2	Предмет і завдання вікової психології. Виникнення та розвиток вікової психології. Методологічні основи вікової психології. Сучасний стан розвитку вікової психології. Методи вікової психології та їх використання в управлінні навчально-виховним процесом. Лонгитюдний метод та його застосування у віковій психології. Зв'язок вікової психології з іншими науками.
2	Загальна характеристика онтогенезу людської психіки.	2	Загальне поняття про психічний розвиток. Основні теорії психічного розвитку. Біогенетичні підходи до дослідження психіки дитини. Психоаналітичні теорії психічного розвитку. Теорія соціального навічання. Когнітивний підхід (Ж. Піаже). Концепція діалектичного характеру розвитку Г. С. Костюка. Теорія розвитку вищих психічних функцій Л. С. Виготського. Періодизація вікового розвитку Д. Б. Ельконіна. Проблема рушійних сил психічного розвитку. Біологічні та соціальні фактори психічного розвитку. Основні підходи до проблеми співвідношення розвитку

			та навчання. Закономірності психічного розвитку. Основні механізми зміни вікових періодів розвитку. Сенситивні періоди розвитку різних психічних властивостей. Поняття про провідні види діяльності та їх значення для психічного розвитку. Вікова періодизація психічного розвитку. Критерії визначення основних періодів індивідуального психічного розвитку.
3	Психологія розвитку дитини від народження до вступу в школу.	2	Психічний розвиток дитини в немовлячому віці та його значення для наступного етапу розвитку особистості. Характеристика періоду новонародженості. Провідна діяльність у немовлячому віці. Новоутворення у немовлячому віці. Криза першого року життя та її характеристика.. Психологічна характеристика дитини раннього віку. Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку. Особливості провідної діяльності дитини в ранньому віці. Характеристика новоутворень у ранньому дитинстві. Розвиток мовлення у дітей раннього віку. Психологічний аналіз кризи трьох років. Особливості спілкування дитини раннього віку. Розвиток емоційно-вольової сфери у дітей раннього віку. Соціальна ситуація розвитку дошкільника. Особливості розвитку психічних функцій у дошкільному віці. Сюжетно- рольова гра та її особливості в дошкільному віці. Характеристика кризи дошкільного віку. Особливості розвитку пізнавальних процесів дошкільника. Специфіка спілкування в дошкільному віці. Розвиток моральних почуттів у дошкільному віці.
4	Психологічні особливості	2	Анатомо-фізіологічні особливості

	молодшого школяра.		дитини молодшого шкільного віку. Загальні психологічні особливості молодших школярів. Психологічна готовність до школи. Особливості формування самосвідомості дитини молодшого шкільного віку. Характерні особливості навчальної діяльності. Розвиток пізнавальних процесів у молодших школярів. Новоутворення в молодшому шкільному віці. Особливості формування емоційно-вольової сфери особистості молодшого школяра. Характеристика кризи молодшого шкільного віку.
5	Психологія особистості підлітка.	4	Загальна характеристика підліткового віку. Соціальна ситуація особистісного розвитку сучасного підлітка. Розвиток вищих психічних функцій у підлітковому віці. Психологічна характеристика кризи підліткового віку. Характеристика новоутворень у підлітковому віці. Особливості провідної діяльності в підлітковому віці. Специфіка взаємовідносин і спілкування підлітків з дорослими і однолітками. Особливості розвитку самосвідомості в підлітковому віці. Причини виникнення афекту неадекватності. Особливості навчальної діяльності в підлітковому віці.
6	Психологія ранньої юності.	2	Соціальна ситуація розвитку в ранньому юнацькому віці. Розумовий розвиток у старшому шкільному віці. Самосвідомість та її розвиток у ранній юності. Міжособистісні стосунки в ранньому юнацькому віці. Новоутворення в ранньому юнацькому віці. Проблема сенсу життя в ранньому юнацькому віці. Криза раннього юнацького віку. Формування ціннісних орієнтацій і світогляду в ранньому юнацькому віці.

			віці.
7	Психологія «важкої» дитини.	4	Характеристика та класифікація «важких» дітей. Причини появи «Важких» дітей та підлітків. Особливості педагогічної запусченості дошкільнят і молодших школярів. Специфіка роботи психолога з різними категоріями «важких» підлітків.
8	Психологія юнацького віку.	4	Загальна характеристика та соціальна ситуація розвитку. Взаємовідносини з дорослими та однолітками. Формування особистості юнака. Розвиток самосвідомості. Криза. Особливості розвитку характеру, емоційно-вольової сфери, здібностей. Розвиток пізнавальних процесів. Особливості юнацького кохання. Підготовка до сімейного життя. Формування професійних інтересів, особливості профорієнтації старшокласників.
9	Психологія дорослості.	4	Проблема періодизації віку дорослості. Анатомо-фізіологічні особливості періоду дорослості. Провідна діяльність. Розвиток психічних процесів у період дорослості.

РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

10	Педагогічна психологія як галузь психологічної науки.	2	Предмет і завдання педагогічної психології як науки. Виникнення і розвиток педагогічної психології. Методологічні основи педагогічної психології. Основні напрямки і сучасний стан розвитку педагогічної психології. Основні розділи педагогічної психології. Методи педагогічної психології.
11	Психологія навчання.	2	Поняття про навчання та його психологічні механізми. Теорії навчання. Класифікація навчання. Моделі навчання. Основні характеристики навчальної діяльності. Фактори, що впливають

			<p>на навчальну діяльність. Управління процесом навчання.</p> <p>Психологічні основи розвиваючого навчання. Психологічні основи диференціації та індивідуалізації навчання. Типи мислення та умов їх формування у процесі навчання. Рівні проблемно-евристичного навчання та можливості його здійснення в сучасній школі. Психологічний аналіз уроку.</p>
12	Психологія виховання.	2	<p>Загальне поняття про психологію виховання. Предмет і завдання психології виховання. Особистість як мета, об'єкт і суб'єкт виховання. Психологія виховання як психологічне обґрунтування педагогічно доцільних умов розвитку особистості. Психологічні механізми та етапи формування властивостей особистості. Структура особистості та необхідність її врахування у процесі виховання. Вікові аспекти виховання та індивідуальний підхід. Психологічні аспекти виховання дітей з асоціальною поведінкою. Поняття про моральність. Вчинок як вияв моральності. Види вчинків. Показники та критерії вихованості особистості. Психологічні основи формування моральної свідомості та поведінки особистості у сучасних умовах.</p>
13	Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.	2	<p>Загальна характеристика педагогічної діяльності. Здібності в структурі суб'єкта педагогічної діяльності та їх розвиток. Характеристика основних функцій і педагогічних умінь. Психологічні вимоги до особистості педагога. Стили педагогічного спілкування та педагогічної діяльності. Поняття про педагогічну майстерність і педагогічну культуру. Психологічні аспекти виявлення, вивчення,</p>

			узагальнення педагогічного Психологічні педагогічного оцінювання.	провідного досвіду. проблеми
Всього за курсом			34	

3.1. Зміст навчальної дисципліни заочної форми навчання

№	Теми	Лекції	Ключові питання, які розглядаються
РОЗДІЛ 1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ			
1	Предмет і методи вікової психології.	1	Предмет і завдання вікової психології. Виникнення та розвиток вікової психології. Методологічні основи вікової психології. Сучасний стан розвитку вікової психології. Методи вікової психології та їх використання в управлінні навчально-виховним процесом. Лонгитюдний метод та його застосування у віковій психології. Зв'язок вікової психології з іншими науками.
2	Загальна характеристика онтогенезу людської психіки.	1	Загальне поняття про психічний розвиток. Основні теорії психічного розвитку. Біогенетичні підходи до дослідження психіки дитини. Психоаналітичні теорії психічного розвитку. Теорія соціального навічання. Когнітивний підхід (Ж. Піаже). Концепція діалектичного характеру розвитку Г. С. Костюка. Теорія розвитку вищих психічних функцій Л. С. Виготського. Періодизація вікового розвитку Д. Б. Ельконіна. Проблема рушійних сил психічного розвитку. Біологічні та соціальні фактори психічного розвитку. Основні підходи до проблеми співвідношення розвитку та навчання. Закономірності психічного розвитку. Основні механізми зміни вікових періодів розвитку. Сенситивні періоди розвитку різних психічних властивостей. Поняття про провідні

			види діяльності та їх значення для психічного розвитку. Вікова періодизація психічного розвитку. Критерії визначення основних періодів індивідуального психічного розвитку.
3	Психологія розвитку дитини від народження до вступу в школу.	1	Психічний розвиток дитини в немовлячому віці та його значення для наступного етапу розвитку особистості. Характеристика періоду новонародженості. Провідна діяльність у немовлячому віці. Новоутворення у немовлячому віці. Криза першого року життя та її характеристика.. Психологічна характеристика дитини раннього віку. Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку. Особливості провідної діяльності дитини в ранньому віці. Характеристика новоутворень у ранньому дитинстві. Розвиток мовлення у дітей раннього віку. Психологічний аналіз кризи трьох років. Особливості спілкування дитини раннього віку. Розвиток емоційно-вольової сфери у дітей раннього віку. Соціальна ситуація розвитку дошкільника. Особливості розвитку психічних функцій у дошкільному віці. Сюжетно- рольова гра та її особливості в дошкільному віці. Характеристика кризи дошкільного віку. Особливості розвитку пізнавальних процесів дошкільника. Специфіка спілкування в дошкільному віці. Розвиток моральних почуттів у дошкільному віці.
4	Психологічні особливості молодшого школяра.	1	Анатомо-фізіологічні особливості дитини молодшого шкільного віку. Загальні психологічні особливості молодших школярів. Психологічна готовність до школи. Особливості формування самосвідомості дитини молодшого шкільного віку.

			Характерні особливості навчальної діяльності. Розвиток пізнавальних процесів у молодших школярів. Новоутворення в молодшому шкільному віці. Особливості формування емоційно-вольової сфери особистості молодшого школяра. Характеристика кризи молодшого шкільного віку.
5	Психологія особистості підлітка.	1	Загальна характеристика підліткового віку. Соціальна ситуація особистісного розвитку сучасного підлітка. Розвиток вищих психічних функцій у підлітковому віці. Психологічна характеристика кризи підліткового віку. Характеристика новоутворень у підлітковому віці. Особливості провідної діяльності в підлітковому віці. Специфіка взаємовідносин і спілкування підлітків з дорослими і однолітками. Особливості розвитку самосвідомості в підлітковому віці. Причини виникнення афекту неадекватності. Особливості навчальної діяльності в підлітковому віці.
6	Психологія ранньої юності.	1	Соціальна ситуація розвитку в ранньому юнацькому віці. Розумовий розвиток у старшому шкільному віці. Самосвідомість та її розвиток у ранній юності. Міжособистісні стосунки в ранньому юнацькому віці. Новоутворення в ранньому юнацькому віці. Проблема сенсу життя в ранньому юнацькому віці. Криза раннього юнацького віку. Формування ціннісних орієнтацій і світогляду в ранньому юнацькому віці.
Всього за курсом		6	

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. Теми практичних занять денної форми навчання

№ з / п	Назва теми	Кількість годин	Ключові питання, які розглядаються
РОЗДІЛ 1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ			
1	Предмет і методи вікової психології.	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет та завдання вікової та педагогічної психології. 2. Структура вікової психології. 3. Принципи дослідження у віковій психології. 4. Об'єкт, предмет та структура педагогічної психології. 5. Історія становлення вікової та педагогічної психології.
2	Загальна характеристика онтогенезу людської психіки.	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про психічний розвиток. 2. Основні теорії психічного розвитку. 3. Біогенетичні підходи до дослідження психіки дитини. 4. Психоаналітичні теорії психічного розвитку. 5. Теорія соціального навчання. Когнітивний підхід (Ж. Піаже). 6. Концепція діалектичного характеру розвитку Г. С. Костюка.
3	Психологія розвитку дитини від народження до вступу в школу.	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психічний розвиток дитини в немовлячому віці та його значення для наступного етапу розвитку особистості. 2. Характеристика періоду новонародженості. 3. Криза першого року життя та її характеристика. 4. Психологічна характеристика дитини раннього віку. 5. Психологічний аналіз кризи трьох років.
4	Психологічні особливості молодшого школяра.	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Анатомо-фізіологічні особливості дитини молодшого шкільного віку. 2. Загальні психологічні особливості молодших школярів. 3. Психологічна готовність до школи. 4. Особливості формування самосвідомості дитини молодшого шкільного віку. 5. Характерні особливості

			навчальної діяльності.
5	Психологія особистості підлітка.	4	1. Загальна характеристика підліткового віку. 2. Соціальна ситуація особистісного розвитку сучасного підлітка. 3. Розвиток вищих психічних функцій у підлітковому віці. 4. Психологічна характеристика кризи підліткового віку. 5. Особливості провідної діяльності в підлітковому віці. 6. Специфіка взаємовідносин і спілкування підлітків з дорослими і однолітками.
6	Психологія ранньої юності.	2	1. Соціальна ситуація розвитку в ранньому юнацькому віці. 2. Розумовий розвиток у старшому шкільному віці. 3. Самосвідомість та її розвиток у ранній юності. 4. Міжособистісні стосунки в ранньому юнацькому віці. 5. Проблема сенсу життя в ранньому юнацькому віці. 6. Криза раннього юнацького віку.
7	Психологія «важкої» дитини.	4	1. Характеристика та класифікація «важких» дітей. 2. Причини появи «Важких» дітей та підлітків. 3. Особливості педагогічної запущеності дошкільнят і молодших школярів. 4. Специфіка роботи психолога з різними категоріями «важких» підлітків.
8	Психологія юнацького віку.	4	1. Загальна характеристика та соціальна ситуація розвитку. 2. Взаємовідносини з дорослими та однолітками. 3. Формування особистості юнака. Розвиток самосвідомості. 4. Криза. 5. Особливості розвитку характеру, емоційно-вольової сфери, здібностей. 6. Розвиток пізнавальних процесів.

9	Психологія дорослості.	4	1.Проблема періодизації віку дорослості. 2.Анатомо-фізіологічні особливості періоду дорослості. 3.Провідна діяльність. 4.Розвиток психічних процесів у період дорослості.
---	------------------------	---	--

РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

10	Педагогічна психологія як галузь психологічної науки.	2	1.Предмет і завдання педагогічної психології як науки. 2.Виникнення і розвиток педагогічної психології. 3.Методологічні основи педагогічної психології. 4.Основні напрямки і сучасний стан розвитку педагогічної психології. 5.Методи педагогічної психології.
11	Психологія навчання.	2	1.Поняття про навчання та його психологічні механізми. 2.Теорії навчання. Класифікація навчання. Моделі навчання. 3.Основні характеристики навчальної діяльності. 4.Фактори, що впливають на навчальну діяльність. 5.Психологічні основи диференціації та індивідуалізації навчання.
12	Психологія виховання.	2	1.Загальне поняття про психологію виховання. 2.Предмет і завдання психології виховання. 3.Особистість як мета, об'єкт і суб'єкт виховання. 4.Психологія виховання як психологічне обґрунтування педагогічно доцільних умов розвитку особистості. 5. Структура особистості та необхідність її врахування у процесі виховання. Вікові аспекти виховання та індивідуальний підхід. 6.Психологічні аспекти виховання дітей з асоціальною поведінкою.
13	Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.	2	1.Загальна характеристика педагогічної діяльності. 2.Здібності в структурі суб'єкта педагогічної діяльності та їх розвиток.

		3.Характеристика основних функцій і педагогічних умінь. 4.Психологічні вимоги до особистості педагога. 5.Поняття про педагогічну майстерність і педагогічну культуру. 6.Психологічні аспекти виявлення, вивчення, узагальнення провідного педагогічного досвіду.
УСЬОГО ГОДИН		34

4.2.Теми практичних занять заочної форми навчання

№ з / П	Назва теми	Кількість годин	Ключові питання, які розглядаються
РОЗДІЛ 1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ			
1	Предмет і методи вікової психології.	2	1.Предмет та завдання вікової та педагогічної психології. 2. Структура вікової психології. 3.Принципи дослідження у віковій психології. 4.Об'єкт, предмет та структура педагогічної психології. 5.Історія становлення вікової та педагогічної психології.
2	Загальна характеристика онтогенезу людської психіки.	2	1.Загальне поняття про психічний розвиток. 2.Основні теорії психічного розвитку. 3.Біогенетичні підходи до дослідження психіки дитини. 4.Психоаналітичні теорії психічного розвитку. 5.Теорія соціального наочіння. Когнітивний підхід (Ж. Піаже). 6. Концепція діалектичного характеру розвитку Г. С. Костюка.
3	Психологія розвитку дитини від народження до вступу в школу.	2	1. Психічний розвиток дитини в немовлячому віці та його значення для наступного етапу розвитку особистості. 2. Характеристика періоду новонародженості. 3. Криза першого року життя та її характеристика. 4. Психологічна характеристика дитини раннього віку.

			5.Психологічний аналіз кризи трьох років.
4	Психологічні особливості молодшого школяра.	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Анатомо-фізіологічні особливості дитини молодшого шкільного віку. 2. Загальні психологічні особливості молодших школярів. 3. Психологічна готовність до школи. 4. Особливості формування самосвідомості дитини молодшого шкільного віку. 5. Характерні особливості навчальної діяльності.
5	Психологія особистості підлітка.	1	<ol style="list-style-type: none"> 1.Загальна характеристика підліткового віку. 2.Соціальна ситуація особистісного розвитку сучасного підлітка. 3. Розвиток вищих психічних функцій у підлітковому віці. 4. Психологічна характеристика кризи підліткового віку. 5.Особливості провідної діяльності в підлітковому віці. 6.Специфіка взаємовідносин і спілкування підлітків з дорослими і однолітками.
6	Психологія ранньої юності.	1	<ol style="list-style-type: none"> 1.Соціальна ситуація розвитку в ранньому юнацькому віці. 2.Розумовий розвиток у старшому шкільному віці. 3.Самосвідомість та її розвиток у ранній юності. 4.Міжособистісні стосунки в ранньому юнацькому віці. 5.Проблема сенсу життя в ранньому юнацькому віці. 6.Криза раннього юнацького віку.
УСЬОГО ГОДИН		10	

4.Завдання для самостійної роботи студентів

1. Підготовка до групових занять.
2. Розробка структурно-логічних схем лекцій.
3. Підготовка до написання контрольних робіт.
4. Підготовка до аналізу особливостей вікового психічного розвитку героя улюбленого фільму/книги.
5. Підготовка до проведення дискусій.
6. Підготовка до написання есе.
7. Підготовка до контрольної роботи.

1. Підготовка до групових занять. На групових заняттях викладач оцінює підготовлені здобувачами вищої освіти виступи, активність на занятті (відповіді на запитання, наведення прикладів з досвіду та обробленої літератури), вміння формулювати та відстоювати свої думки. Робота на груповому занятті оцінюється за наступними показниками:

- а) за наявність лекційного зошиту, наявність та якість відпрацювання в ньому конспектів за всіма заняттями змістового модулю;
- б) за підготовлену усну доповідь нараховується;
- в) за надання правильної усної (письмової) відповіді на поставлене запитання під час заняття, за доповнення.

2. Розробка структурно-логічних схем лекцій. Є одним із напрямків засвоєння змісту теми через оптимізацію механізмів запам'ятовування. Малювання схем, діаграм, графіків, малюнків сприяє візуальному запам'ятовуванню опрацьованої теми. Доцільно це робити під час або після вивчення змісту теми. Осмислене запам'ятовування передбачає, перш за все, встановлення логічних послідовностей, розбивку матеріалу на частини і знаходження в ній «ключових фраз» або «опорних пунктів». Запам'ятовувати слід саме їх і використовувати як «віхи» - орієнтири. Використання логічних опор, асоціацій і мислене угруповання сприяє усвідомленню матеріалу лекції та його швидкому та тривалому запам'ятовуванню.

3. Підготовка до написання контрольних робіт. Написання контрольної роботи є одним із засобів оцінки знань студентів. Контрольні роботи проводяться відповідно до завершення вивчення модулю дисципліни. Всього робочою програмою передбачено 2 контрольні роботи, кожна з яких має декілька варіантів завдань. Студенти отримують питання відповідно до варіанту і мають 1 год. 20 хв. на розв'язання завдань. Кожне питання у білеті має свою бальну оцінку. В залежності від того, скільки питань розв'язав здобувач вищої освіти, таку бальну оцінку він отримує.

4. Підготовка до аналізу особливостей вікового психічного розвитку героя улюбленого фільму/книги. Відповідно до теми групового заняття (вікові особливості розвитку особистості молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку, віку дорослості), студенти обирають літературного героя або героя фільму та дають психологічний коментар відповідно до особливостей його розвитку. Коментар проводиться в усній формі на одному з групових занять.

5. Підготовка до проведення дискусій та рольових ігор. Відповідно до теми заняття проводиться дискусія/рольова гра (моделювання ситуації або акваріум) на проблемну тему. При підготовці до даного заходу студенти повинні враховувати наступне:

• Вести свою лінію цілеспрямовано, конкретно, за допомогою різкої аргументації і контраргументації.

• Не тільки переконувати, але й відмовлятися від власних помилкових суджень, поважати точку зору інших людей.

• Дотримуватись правил поведінки відповідно своєї ролі, не відходити від рольових установок на власні.

Теми для дискусій та рольових ігор:

1) Проблема вікової періодизації в історії.

2) Балтес (1987; 1988) вважає, що розвиток індивіда впродовж життя — це взаємодія 3-х типів факторів. *Нормативні вікові фактори* — це ті біологічні й соціальні зміни, які, зазвичай, відбуваються в певному віці (наприклад, вступ до школи). *Нормативні історичні фактори* — це такі історичні події, як війни, економічні спади, епідемії, які практично одночасно зачіпають всю вікову когорту. *Ненормативні фактори* відповідають тільки особистим подіям у житті людини (втрата роботи, хвороба тощо). Подумайте над цими факторами, поясніть їх суть та наведіть власні приклади їх взаємодії

3) Підхід гуманістичної психології до проблеми рушійних сил розвитку (за – проти).

4) Значення спадковості і виховання у психічному розвитку дітей.

6. Підготовка до написання есе. Студентам необхідно провести опитування серед 10-15 осіб різного віку (від 7 до 70 років) на тему «Що для мене є дитинство і що для мене є дорослість». Викласти отриманий матеріал у формі есе, із власними думками та роздумами. Написання есе дозволяє студенту навчитися чітко і грамотно формулювати думки, структурувати інформацію, використовувати основні поняття, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, ілюструвати досвід відповідними прикладами, аргументувати свої висновки.

Структура есе визначається пропонованими до нього вимогами:

- думки автора есе з проблеми викладаються у формі коротких тез;
- думка повинна бути підкріплена доказами, тому за тезою слідує аргументи.

При написанні есе важливо також враховувати наступні моменти:

1. Вступ і висновок повинні зосередити увагу на проблемі (у вступі вона ставиться, у висновку — резюмується думка автора).

2. Необхідними є виділення абзаців, червоних рядків, встановлення логічного зв'язку між абзацами (так досягається цілісність роботи).

3. Стиль викладу: есе властиві емоційність, експресивність, художність.

7. Підготовка до контрольної роботи для заочної форми навчання.

В структуру контрольної роботи обов'язково має входити титульна сторінка, план (зміст роботи), послідовне висвітлення змісту питань згідно з планом, список використаних джерел. При цьому, розкриваючи зміст кожного окремого питання контрольної роботи, необхідно структурувати текст наступним чином: вступ, основна частина, закінчення або висновки. Контрольна робота оформлюється згідно із загальними вимогами, що висувуються до курсових або дипломних робіт (див. відповідні рекомендації). Цитати, таблиці або цифрові дані повинні обов'язково супроводжуватися посиланням на першоджерело, оформленим згідно із

відповідними правилами. Список джерел, що використовувались для написання роботи, складається згідно з загальними вимогами з обов'язковим зазначенням видавництва та повної кількості сторінок (для монографій) або року видання, числа журналу та сторінок журнальної публікації (статті).

Структура роботи:

1. Титульний аркуш.

2. Зміст.

3. Корекційно-розвивальна робота з дітьми та підлітками. Основна мета – визначення принципів корекції особистості людей різного віку.

3.1. Теоретична частина з ознайомлення з особливостями психокорекційної роботи. У даній частині описуються можливі кризові періоди в розвитку людини (дитини, дорослого) та можливі напрямки роботи з ними 3-4 сторінки друкованого тексту.

3.2. Розробка плану корекційної роботи відповідно до наступних категорій:

- замкненою дитиною та її батьками;

- тривожною дитиною та її батьками;

- агресивною дитиною та її батьками;

- з гіперактивною дитиною та її батьками.

Обов'язково вказувати вік дитини. Прописуються основні напрями корекції, соціальної адаптації особистості в дитячому віці (формування навичок спілкування, гармонізація відносин дитини у родині та з однолітками, корекція особистісних рис, які заважають спілкуванню, чи прояв цих рис таким чином, щоб вони негативно не впливали на процес спілкування, корекція самооцінки дитини з метою наближення її до адекватної). А також детально вказуються напрямки роботи з батьками. Обсяг частини – 6-8 сторінок.

5. Поточний контроль

5.1. Питання до контрольної роботи № 1.

1. Дати визначення поняттям: вікова психологія, зона найближчого розвитку.

2. Дати визначення методу вікової психології – спостереження, вказати його види та відмінності від експерименту.

3. Поясніть причини виникнення дитячої психології як науки.

4. Описати зміст теорії рекапітуляції, вказати засновника.

5. Поясніть сутність теорій рекапітуляції, конвергенції, біхевіоризму з огляду співвідношення в психічному розвитку біологічного і соціального.

6. Дати визначення поняттям: предмет вікової психології, зона актуального розвитку.

7. Дати визначення методу вікової психології – бесіда, вказати його види та відмінності від інтерв'ю.

8. Чим предмет вікової психології відрізняється від предмету загальної психології?

9. Описати зміст теорії конвергенції двох факторів, вказати засновника.

10. Перерахувати стадії розвитку дитини відповідно до психоаналітичної концепції розвитку особистості З. Фрейда.

11. Розкрити сутність культурно-історичного підходу Л. С. Виготського, вказати зв'язок між навчанням та розвитком відповідно до його теорії.
12. Чим когнітивні теорії відрізняються від теорій наочності?
13. На якій із стадій розвитку інтелекту за Ж. Піаже дитині притаманне егоцентричне мислення. Дайте характеристику поняття егоцентричне мислення за Ж. Піаже.
14. Перерахувати стадії розвитку інтелекту за Ж. Піаже.
15. За якими критеріями запропонував розглядати кожен віковий період Д. Б. Ельконін? Як визначає закон нерівномірності дитячого розвитку Л. С. Виготський.
16. Чим когнітивні теорії відрізняються від теорій наочності?
17. На якій із стадій психосексуального розвитку особистості за З. Фрейдом лібідо знаходиться у сплячому стані, чому?
18. В чому різниця між епігенетичною концепцією дитячого розвитку Е. Еріксона та психодинамічною концепцією З. Фрейда?
19. Дати визначення поняттям: комплекс поживлення, предмети-атрибути.
20. Визначте систему рефлексів новонародженого.
21. Опишіть кризу 3-х років.
22. Заповніть таблицю для дитини дошкільного віку:

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

23. Дати визначення поняттям: феномен шпитальності, пасивний словник.
24. Опишіть етапи розвитку гри дітей дошкільного віку (складність, сюжет, тривалість).
25. Опишіть кризу новонародженості.
26. Заповніть таблицю для дитини раннього віку:

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

27. Дати визначення поняттям: референтна група, моральний релятивізм.
28. Перерахуйте складові психологічної готовності дитини до школи.
29. Опишіть кризу юнацького віку.
30. Заповніть таблицю для підліткового віку:

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

31. Дати визначення поняттям: делінквентна поведінка, статево-рольова диференціація.
32. Перерахуйте види «важких» дітей.
33. Опишіть кризу молодшого школяра.
34. Заповніть таблицю для юнацького віку:

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

35. Дати визначення поняттям: генеративність, акмеологія
36. Назвіть ненормативні кризи дорослості та поясніть їх зміст.

37. Дайте визначення зрілості і перерахуйте п'ять атрибутів зрілої особистості.
38. У 35 років людина міркує краще, ніж 20-річна?
39. Назвіть психологічні причини страху старіння.
40. Дати визначення поняттям: ідентичність, «Я-інтеграція».
41. Назвіть нормативні кризи дорослості та поясніть їх зміст.
42. Чи продовжується когнітивний розвиток після юності?
43. Назвіть психологічні причини страху смерті.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність - А4.11 Фізична культура

Навчальна дисципліна – **ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ**

Контрольна робота № 1.

Варіант № 1.

1. Дати визначення поняттям: вікова психологія, зона найближчого розвитку. (2б)
2. Перерахувати стадії розвитку інтелекту за Ж. Піаже. (2б)
3. Визначте систему рефлексів новонародженого. (2б)
4. Заповніть таблицю для юнацького віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. Назвіть психологічні причини страху смерті. (2б)

Контрольна робота № 1.

Варіант № 2.

1. Дати визначення методу вікової психології – спостереження, вказати його види та відмінності від експерименту. (2б)
2. Перерахувати стадії розвитку дитини відповідно до психоаналітичної концепції розвитку особистості З. Фрейда. (2б)
3. Дати визначення поняттям: комплекс пожвавлення, предмети-атрибути. (2б)
4. Заповніть таблицю для дитини раннього віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. Дати визначення поняттям: генеративність, акмеологія. (2б)

Контрольна робота № 1.

Варіант № 3.

1. Поясніть причини виникнення дитячої психології як науки. (2б)
2. На якій із стадій розвитку інтелекту за Ж. Піаже дитині притаманне егоцентричне мислення. Дайте характеристику поняття егоцентричне мислення за Ж. Піаже. (2б)
3. Опишіть кризу 3-х років. (2б)

4. Заповніть таблицю для підліткового віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. У 35 років людина міркує краще, ніж 20-річна? (2б)

Контрольна робота № 1.

Варіант № 4.

1. Поясніть сутність теорій рекапітуляції, конвергенції, біхевіоризму з огляду співвідношення в психічному розвитку біологічного і соціального. (2б)
2. Чим когнітивні теорії відрізняються від теорій научіння? (2б)
3. Опишіть кризу новонародженості. (2б)
4. Заповніть таблицю для дитини дошкільного віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. Назвіть нормативні кризи дорослості та поясніть їх зміст. (21б)

Контрольна робота № 1.

Варіант № 5.

1. Дати визначення методу вікової психології – бесіда, вказати його види та відмінності від інтерв'ю. (2б)
2. За якими критеріями запропонував розглядати кожен віковий період Д. Б. Ельконін? Як визначає закон нерівномірності дитячого розвитку Л. С. Виготський. (2б)
3. Опишіть кризу юнацького віку. (2б)
4. Заповніть таблицю для юнацького віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. Чи продовжується когнітивний розвиток після юності? (2б)

Контрольна робота № 1.

Варіант № 6.

1. Описати зміст теорії рекапітуляції, вказати засновника. (2б)
2. Розкрити сутність культурно-історичного підходу Л. С. Виготського, вказати зв'язок між навчанням та розвитком відповідно до його теорії. (2б)
3. Дати визначення поняттям: феномен шпитальності, пасивний словник. (2б)
4. Заповніть таблицю для підліткового віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. Дати визначення поняттям: ідентичність, «Я-інтеграція». (2б)

Контрольна робота № 1.

Варіант № 7.

1. Дати визначення поняттям: предмет вікової психології, зона актуального розвитку. (2б)
2. В чому різниця між епігенетичною концепцією дитячого розвитку Е. Еріксона та психодинамічною концепцією З. Фрейда? (2б)
3. Перерахуйте види «важких» дітей. (2б)
4. Заповніть таблицю для дитини дошкільного віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. Назвіть психологічні причини страху старіння. (2б)

Контрольна робота № 1.

Варіант № 8.

1. Чим предмет вікової психології відрізняється від предмету загальної психології? (2б)
2. Описати зміст теорії конвергенції двох факторів, вказати засновника. (2б)
3. Опишіть кризу молодшого школяра. (2б)
4. Заповніть таблицю для підліткового віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. Дайте визначення зрілості і перерахуйте п'ять атрибутів зрілої особистості. (2б)

Контрольна робота № 1.

Варіант № 9.

1. Чим когнітивні теорії відрізняються від теорій наuczіння? (2б)
2. На якій із стадій психосексуального розвитку особистості за З. Фрейдом лібідо знаходиться у сплячому стані, чому? (2б)
3. Опишіть етапи розвитку гри дітей дошкільного віку (складність, сюжет, тривалість). (2б)
4. Заповніть таблицю для дитини раннього віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. Назвіть ненормативні кризи дорослості та поясніть їх зміст. (2б)

Контрольна робота № 1.

Варіант № 10.

1. Дати визначення поняттям: референтна група, моральний релятивізм. (2б)
2. Розкрити сутність культурно-історичного підходу Л. С. Виготського, вказати зв'язок між навчанням та розвитком відповідно до його теорії. (2б)
3. Перерахуйте складові психологічної готовності дитини до школи. (2б)
4. Заповніть таблицю для юнацького віку: (2б)

Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Новоутворення	Криза

5. Назвіть психологічні причини страху смерті. (2б)

6. Підсумковий контроль
Питання до заліку/іспиту:

1. Предмет та завдання вікової психології.
2. Вікова психологія в системі наук.
3. Структура вікової психології.
4. Принципи дослідження у віковій психології.
5. Організаційні методи.
6. Емпіричні методи.
7. Методи обробки даних.
8. Інтерпретаційні методи.
9. Історичний аналіз поняття дитинства.
10. Донауковий період розвитку вікової психології.
11. Науковий період розвитку вікової психології.
12. Динамічна концепція сексуального розвитку З. Фрейда.
13. Розвиток класичного психоаналізу в роботах А. Фрейд.
14. Епігенетична теорія розвитку особистості Е. Еріксона.
15. Відхід від класичного біхевіоризму.
16. Виховання і розвиток.
17. Заохочення і покарання як умова формування нової поведінки.
18. Роль наслідування у формуванні нової поведінки.
19. Дитина і дорослий.
20. Сім'я як фактор розвитку дитини.
21. Стилі сімейного виховання.
22. Наукова діяльність Ж. Піаже.
23. Егоцентризм дитячого мислення.
24. Стадії інтелектуального розвитку дитини.
25. Теорія розвитку вищих психічних функцій Л. С. Виготського.
26. Періодизація вікового розвитку Д. Б. Ельконіна.
27. Загальне поняття про психічний розвиток людини.
28. Рушійні сили та закономірності психічного розвитку.
29. Фактори психічного розвитку.
30. Проблема співвідношення навчання і розвитку у віковій психології. основні підходи.
31. Проблема вікової періодизації.
32. Основні критерії та принципи вікової періодизації.
33. Зачаття і гермінальний період розвитку.
34. Ембріональний період розвитку.
35. Фетальний період розвитку.
36. Психологічні особливості вагітної жінки.
37. Анатомо-фізіологічні особливості новонародженої дитини та немовля.
38. Соціальна ситуація розвитку новонародженого, новоутворення.
39. Система рефлексів новонародженого.
40. Криза новонародженості.

41. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність немовляти.
42. Головні новоутворення та криза першого року життя.
43. Значущість раннього дитинства. Соціальна ситуація розвитку.
44. Провідна діяльність та її розвиток у дітей раннього віку.
45. Особливості розвитку мовлення дітей раннього віку.
46. Емоційно-вольова сфера дітей раннього віку.
47. Розвиток пізнавальних процесів дітей раннього віку.
48. Криза 3-х років.
49. Особливості соціальної ситуації розвитку молодших школярів.
50. Провідна діяльність дошкільника.
51. Розвиток мовлення та особливості спілкування дошкільника з ровесниками та старшими.
52. Формування особистості дошкільника.
53. Формування і розвиток пізнавальних процесів дошкільника.
54. Криза 6-7 років.
55. Анатомо-фізіологічні особливості молодшого школяра.
56. Особливості соціальної ситуації розвитку молодших школярів.
57. Психологія готовності дитини до шкільного навчання.
58. Розвиток пізнавальних процесів у молодших школярів.
59. Специфіка учбової діяльності шестирічних дітей. Мотиви учіння.
60. Формування особистості дитини в початкових класах. Новоутворення в структурі особистості.
61. Ненормативна криза молодшого школяра.
62. Анатомо-фізіологічні особливості та загальна характеристика підліткового віку.
63. Особливості соціальної ситуації розвитку підліткового віку.
64. Спілкування як провідний вид діяльності підліткового віку.
65. Психологічні особливості розвитку особистості та розвиток пізнавальних процесів підлітків.
66. Криза та показники підліткового віку
67. Характеристика та класифікація «важких» дітей.
68. Причини появи «важких» дітей та підлітків.
69. Особливості педагогічної запусченості дошкільнят і молодших школярів.
70. Специфіка роботи психолога з різними категоріями «важких» підлітків.
71. Загальна характеристика та соціальна ситуація розвитку юнака.
72. Взаємовідносини з дорослими та однолітками у юнацькому віці.
73. Формування особистості юнака.
74. Розвиток самосвідомості юнака.
75. Криза юнацького віку.
76. Особливості розвитку характеру, емоційно-вольової сфери, здібностей юнака.
77. Розвиток пізнавальних процесів юнака.
78. Особливості юнацького кохання.
79. Підготовка до сімейного життя в юнацькому віці.
80. Формування професійних інтересів, особливості профорієнтації старшокласників.
81. Проблема періодизації віку дорослості.
82. Класифікація періодів дорослості за Е. Еріксоном.

83. Анатомо-фізіологічні особливості періоду дорослості.
84. Провідна діяльність періоду дорослості.
85. Розвиток психічних процесів у період дорослості.
86. Нормативні кризи періоду дорослості.
87. Ненормативні кризи періоду дорослості.
88. Геронтологія – наука про старіння.
89. Сутність поняття старіння, страх старіння.
90. Психологічні ознаки старіння.

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Галузь знань: А Освіта
Спеціальність А4.11 Фізична культура
Навчальна дисципліна – **ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ**
ІСПИТОВИЙ БІЛЕТ №0

1. Загальна характеристика та соціальна ситуація розвитку юнака (10 балів).
2. Зачаття і гермінальний період розвитку (10 балів).
3. Об'єкт, предмет та структура педагогічної психології (10 балів).
4. Криза 3-х років (10 балів).

Затверджено на засіданні кафедри історії. Протокол № __ від
«__» _____ 2025 року

Завідувач кафедри
Екзаменатор

Ірина МИРОНОВА
Вікторія ЧОРНА

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Галузь знань: А Освіта
Спеціальність А4.11 Фізична культура
Навчальна дисципліна – **ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ**
ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ №0

1. Загальна характеристика та соціальна ситуація розвитку юнака (15 балів).
2. Зачаття і гермінальний період розвитку (15 балів).

Затверджено на засіданні кафедри історії. Протокол № __ від
«__» _____ 2025 року

Завідувач кафедри
Екзаменатор

Ірина МИРОНОВА
Вікторія ЧОРНА

7. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання Система оцінювання роботи студентів денної форми

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на заліку згідно розкладу сесії.

У відповідності до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів при вивченні дисципліни застосовується наступна система оцінювання роботи студентів.

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 8 відповідей)	8 x 5 = 40	Протягом семестру
2.	Контрольна (письмова) робота	15	Протягом семестру
3.	Написання есе (Аналіз особливостей вікового психічного розвитку героя улюбленого фільму/книги)	15	Протягом семестру
4.	Залік	30	Сесія
	Всього	100	

Система оцінювання роботи студентів заочної форми

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 8 відповідей)	6 x 5 = 30	Протягом семестру
2.	Контрольна (письмова) робота	20	Протягом семестру
3.	Написання есе (Аналіз особливостей вікового психічного розвитку героя улюбленого фільму/книги)	10	Протягом семестру
4.	Іспит	40	Сесія
	Всього	100	

8.Критерії та методи оцінювання

За результатами вивчення навчальної дисципліни «Вікова і педагогічна психологія» студент складає залік за семибальною шкалою: «відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно», «достатньо», «незадовільно», «неприйнятно».

Критерії оцінювання знань запланованих програмних результатів навчання.

Оцінка «відмінно» (рівень досягнень А). Студент відповідно до

програми виявив всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної і додаткової літератури, сформулював повні відповіді на всі поставлені запитання, виявив креативність та **уміння** творчого застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань. Студент має загальний високий рівень ерудиції та культури мови, здатний до самостійного поповнення надбаних знань і умінь у процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності.

Оцінка «дуже добре» (рівень досягнень В). Студент міцно засвоїв програмний матеріал, вмів логічно і послідовно його викласти, має повні та системні знання з дисципліни, точно формулює означення й правила, не допускає істотних помилок у відповідях на запитання, вільно оперує навчальним матеріалом з дисципліни «Основи наукових досліджень», знає наукову й довідкову літературу, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань.

Оцінка «добре» (рівень досягнень С). Студент виявив системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної літератури, виявив уміння застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань, глибоко розуміє матеріал. Знання студента з окремих тем мають неповний характер, немає достатньої самостійності в аргументації відповідей, у відповідях він допускає недоліки, які може самостійно виправити.

Оцінка «задовільно» (рівень досягнень D). Студент виявив знання основного навчального матеріалу в необхідному для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності обсязі, вияв поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, давав неповні відповіді на поставлені запитання із

застосуванням певних штампів, виявив уміння репродуктивного вирішення практичних завдань, у процесі їхнього виконання допускав суттєві помилки, які міг усунути лише за допомогою викладача.

Оцінка «достатньо» (рівень досягнень E). Студент виявив знання навчального матеріалу в мінімальному обсязі, необхідному для подальшого навчання та професійної діяльності, володіє обмеженими відомостями з основної літератури, виявив обмежені уміння репродуктивного вирішення практичних завдань, порушував послідовність у викладенні навчального матеріалу, неправильно формулював значну частину положень, допускав помилки у відповідях, частину з яких після вказівок і зауважень викладача не міг самостійно виправити.

Оцінка «незадовільно» (рівень досягнень FX). Студент не засвоїв переважної частини програмного матеріалу, має поверхове, фрагментарне уявлення про дисципліну, допускав принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань, на більшість запитань не давав відповіді, **не** здатний використати наявні знання під час виконання простих практичних завдань, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал і підготуватися до повторного складання екзамену.

Оцінка «неприйнятно» (рівень досягнень F). Студент не опанував навчальним матеріалом, не має знань із більшої його частини, не дає відповіді на більшість поставлених завдань, не спроможний самостійно опанувати програмним матеріалом і потребує повторного вивчення дисципліни.

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацьовувати матеріал та викладати його, відповідати

на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 балів. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2-3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Оцінювання есе:

Критеріями оцінювання повідомлення виступають:

- якісна підготовка матеріалів згідно теми виступу,
- виклад матеріалів зрозумілою для аудиторії мовою,
- самостійні висновки, повнота розкриття теми повідомлення.

Максимальна оцінка – 15б. (порушення однієї з умов – зменшення оцінки на 2 б.).

0 балів – робота не виконана. Студент абсолютно не опанував матеріал і не може дати чітку та правильну відповідь на жодне із поставлених запитань.

5 бали – робота студента лише частково розкриває обрану тему, суттєво бракує інформаційного насичення, не дотримана логіка викладу матеріалу. Представлена інформація абсолютно не містить посилань на першоджерела. Доповідач не опанував основні теоретичні знання з опрацьованих ним першоджерел, не орієнтується в тексті доповіді. Студент не може дати відповідь на жодне поставлене запитання, власна точка зору відсутня.

7 бали – робота студента не повністю розкриває обрану тему, суттєво бракує інформаційного насичення, не повністю дотримана логіка викладу матеріалу. Представлена інформація майже не містить посилань на першоджерела. Доповідач майже не опанував основні теоретичні знання з опрацьованих ним першоджерел,

слабко орієнтується в тексті доповіді. При відповіді на питання студент проявляє відсутність стабільних знань, невпевненість; не може дати чітку та аргументовану відповідь, власна точка зору відсутня.

10 бали – робота має зауваження щодо інформаційного насичення та логіки побудови матеріалу. Представлена інформація не завжди містила посилання на першоджерела. Робота була заслухана та обговорена під час практичного заняття. Доповідач в основному опанував основні теоретичні знання з опрацьованих ним першоджерел, однак не досить вільно орієнтується в тексті доповіді. При відповіді на додаткові питання проявляє невпевненість та допускається деяких неточностей і похибок; викликає складність ведення дискусій та аргументація власної точки зору; не проявляє толерантність під час ведення дискусій.

12 балів – студент підготував змістовну, логічно структуровану доповідь, яка повністю висвітлює обрану тему. Робота була заслухана та обговорена під час семінарського заняття. Представлена інформація була теоретично обґрунтованою та актуальною, містила посилання на першоджерела. Доповідач володіє основними аспектами з опрацьованих ним першоджерел, досить аргументовано викладає свої міркування з того чи іншого приводу, але припускається певних неточностей і похибок; проявляє толерантність під час ведення дискусій.

15 балів – студент підготував змістовну, логічно структуровану роботу, яка повністю висвітлює обрану тему. Доповідь була заслухана та обговорена під час семінарського заняття. Інформація має бути теоретично обґрунтованою та актуальною, містити посилання на першоджерела. Доповідач вільно орієнтується у матеріалі, що ним доповідається, знає основні положення наукових першоджерел та опрацьованої літератури; чітко і без зупинки відповідає на поставлені запитання, аргументуючи свої відповіді, використовуючи набуті ним знання; висловлює своє власне ставлення до тих чи інших питань, аргументуючи його; проявляє толерантність під час ведення дискусій.

Контрольна (письмова) робота передбачає оцінювання знань студентів за шкалою:

15 балів ставиться за умови виконання студентом наступних умов при написанні контрольної роботи: робота виконана українською мовою, матеріал викладений в логічній послідовності, без граматичних та синтаксичних помилок або виправлень. Студент дав стислі й водночас ґрунтовні відповіді на всі питання запропоновані в білеті. З відповіді видно, що студент вільно володіє всім матеріалом курсу, передбаченим програмою; студент уміє аргументувати свою відповідь, навести необхідні докази, приклади. Студент вміє висвітлити зміст, причини появи та наслідки тієї чи іншої соціологічної концепції, знає біографічні відомості про авторів, вільно орієнтується у напрямках (школах), до яких належать ті чи інші соціологи; студент вміє посилатися на відповідні джерела інформації. Студент розуміє особливості різних історичних епох, може пояснити вплив історичних подій певної країни та розвиток соціологічної думки; розміщувати соціологічні концепції в хронологічному порядку, встановлювати їх актуальність для сьогодення, висловлювати власну думку стосовно тих чи інших концепцій. Найвища оцінка ставиться також за вміння наводити протилежні підходи у ставленні критиків до оцінки певних соціологічних концепцій, полемізувати з представниками соціології. Для викладу того чи іншого соціолога студент використовує таблиці, схеми, тощо.

Студент для отримання оцінки “ 5 ” повинен показати навички використання міждисциплінарних зв'язків. У кінці кожного питання він дає короткі логічні висновки.

10 балів ставиться у разі виконання студентом наступних умов: робота виконана українською мовою з незначною кількістю русизмів, немає значних граматичних та синтаксичних помилок або виправлень. Матеріал викладений в логічній послідовності. Студент висвітлив всі питання запропоновані в білеті, з чого видно, що студент практично вільно володіє матеріалом курсу, передбачений програмою, однак роботі не вистачає ґрунтовності, всебічності у розгляді питань, деякі нюанси пропущені. Студент в цілому висвітлює зміст, причини появи та наслідки тієї чи іншої соціологічної концепції, знає біографічні свідомості про її авторів, орієнтується у напрямках (школах), до якої належать ті чи інші соціологи, порівнює їх концепції, ґрунтує свою відповідь при доборі та наведені фактів припускається незначних помилок. Використання джерел інформації однобічне, посилання на джерела відсутні. Студент не розуміє впливу різних історичних епох на розвиток соціологічного знання, не розуміє актуальності творчості соціологів для сьогодення. Власне ставлення студентом висловлюється, однак в аргументації зустрічаються певні неточності. Студент не намагається наводити протилежні точки зору на ту чи іншу проблему, відсутня полеміка з дослідниками, не підходить до роботи творчо, не використовує таблиць, графіків, схем. Не використовуються міждисциплінарні зв'язки. У кінці кожного питання зроблені відповідні висновки, однак вони не досить повні та логічні.

5 балів ставиться у разі відповідності роботи таким умовам: робота виконана українською мовою, однак рясніє граматичними, синтаксичними помилками, має багато виправлень. Студент не повністю розкрив питання або не відповів на одне із них, з чого видно, що студент не засвоїв в певній мірі матеріал курсу, передбачений програмою. Відсутня ґрунтовність у розгляді питання, висвітлюються лише окремі аспекти проблем. Студент порушує логіку викладу. Студент не вміє аналізувати матеріал, порівнювати його, розглядає його відірвано від історичної епохи, не розуміє зв'язку теорії з практикою та сьогоdnішнім днем. Аргументація відповіді слабка, вибіркова, є суттєві помилки у використанні фактичного матеріалу. Студент не висловлює власного ставлення до тих чи інших соціологічних поглядів. Студент не наводить інші точки зору на висвітлювану проблему, не посилається на джерела інформації. Студент не намагається скласти таблицю або схему поглядів того чи іншого соціолога. Студент не вміє використовувати міждисциплінарні зв'язки. Висновки не відбивають суті питання або відсутні.

2 бали ставиться у випадку відповідності таким умовам: робота виконана українською мовою із значною кількістю русизмів, рясніє граматичними, синтаксичними, стилістичними помилками, має багато виправлень. Кожне з трьох питань не висвітлені взагалі. При висвітлені питань допущені значні помилки, студент не знає або плутає фактичний матеріал. Студент не вміє аналізувати соціологічні концепції, порівнювати їх, пов'язувати з конкретною історичною епохою, з сьогоdnішнім днем. Аргументація, посилання на джерела відсутня. Власна думка не висловлюється. Висновки відсутні.

9. Рекомендована література

9.1. Основні:

1. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник для ВНЗ / О.Г. Видра ; Міністерство освіти і науки України ; Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 111 с.
2. Кутіщенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : курс лекцій : навчальний посібник для ВНЗ / В.П. Кутіщенко. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 125 с.
3. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія.: Навч. посіб. / Т.М. Лисянська. К: Каравела, 2018. – 264 с. (Рекомендовано МОН України.).
4. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: Навч.посіб. / О.В.Скрипченко та ін. К: Каравела, 2017. 400 с. (Рекомендовано МОН України.).

9.2. Додаткові:

1. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: Наук. Метод. Посібник. – К., 2019.
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник / Олена Іванівна Власова. К.:, 2018. 480 с.
3. Конвенція про права дитини (1989). URL:
4. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія: Практикум. Навч. посіб. / Т.М. Лисянська. К: Каравела, 2017. 224 с. (Рекомендовано МОН України.).
5. Лисянська Т.М., Скрипченко Л.О. Довідник з педагогіки та психології: Навч. посіб. для викл-чів, аспірантів та студ. пед. навч. закл. - К., 2018. - 216с.
6. Нова українська школа: порадник для вчителя. за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
7. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2017. 422 с

9.3. Інформаційні ресурси

1. Сайт Міністерства освіти і науки України / Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.
2. Сайт Верховної Ради України / Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.
3. Сайт Кабінету Міністрів України / Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Сайт Національної Академії Наук України / Режим доступу: <http://www.nas.gov.ua>.
5. Сайт Національної Академії Педагогічних Наук України / Режим доступу: <http://www.naps.gov.ua>.
6. Сайт Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського / Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
7. Павелків Р. С. Дитяча психологія [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Р. С. Павелків. – К. : «Центр навчальної літератури», 2018. – 272 с. – Режим доступу: <http://www.share.net.ua/forum/index.php>
8. Савчин М. В. Вікова психологія [Електронний ресурс] / М. В. Савчин. – М. :

«Рефл-бук», К. : «Ваклер», 2017. – 320 с. – Режим доступу:

http://bookap.info/psyanaliz/rodzhers_klientotsentrirovannaya_terapiya/load/fb2.sht

9. Концепція Нової української школи. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>

10. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>